

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Гончарук Владислава Ігорівна

СОЦІЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА МЕСЕНДЖЕРИ ЯК ЦИФРОВІ ОБ'ЄКТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У ЗЛОЧИНАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВЕРБУВАННЯМ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЄЮ ОСІБ.....636

Дрига Єлизавета Вадимівна

КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ «ЧОРНОГО РИНКУ» ЗБРОЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....638

Єрофеева Ольга Сергіївна

ПРИЧИНИ ЗЛОЧИННОГО ПОСЯГАННЯ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕННЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАВОЛОДІННЯМ СПАДКОВИМ МАЙНОМ.....641

Загородній Андрій Ігорович

ЦИФРОВА ПЛАТФОРМА ДЛЯ КООРДИНАЦІЇ ДІЙ СЛІДЧОГО, ОПЕРАТИВНОГО ПРАЦІВНИКА ТА ЕКСПЕРТА.....643

Зозола Юлія Анатоліївна

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦІВ, ПРИЧЕТНИХ ДО ВЧИНЕННЯ КОРИСЛИВИХ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....646

Кіліміченко Сергій Олегович

ДО СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....648

Кіліміченко Христина Юріївна

ВИКОРИСТАННЯ ЕМОЦІЙНИХ ЧИННИКІВ І СІМЕЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ПІД ЧАС ДОПИТУ ЖІНОК, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ДОПУСТИМИЙ ТАКТИЧНИЙ ПРИЙОМ ЧИ ЗАБОРОНЕНИЙ ЗАКОНОДАВСТВОМ.....651

Ляховецький Сергій Олександрович

ДО ПОНЯТТЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА.....654

Манжос Кирило Олегович

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ СПОСОБІВ ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВ656

Мунтяну Юліан Іванович

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТИПОВИХ СЛІДЧИХ СИТУАЦІЙ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗАХОПЛЕННЯ ЗАРУЧНИКІВ.....658

Паламарчук Олексій Олександрович

ЗНАЧЕННЯ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КВАРТИРНИХ КРАДІЖОК, ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ УГУРУПОВАВАННЯМИ.....661

Радецький Сергій Віталійович

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....664

Стародубов Олександр Сергійович

ТАКТИЧНА ОПЕРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗОВОЇ ЗАВЕРШЕНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....667

Черниш Юрій Петрович

ДО ПОНЯТТЯ СУТНОСТІ СЛІДЧОЇ СИТУАЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОНТРАБАНДИ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ.....670

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ.....675

2. Завидняк В. І. Типові слідчі ситуації та версії під час розслідування господарських злочинів, вчинених із використанням інформаційних технологій. *Європейський правничий часопис*. 2024. Вип. 2. С.77-82.

3. Волошанівська Т. В. Типові позитивні слідчі ситуації, які виникають в процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених дітьми. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 582-585. URL: https://www.lsej.org.ua/1_2024/140.pdf

Ключові слова: слідчі ситуації, досудове розслідування, мас-медіа, кримінальні правопорушення проти журналістів.

Key words: investigative situations, pre-trial investigation, mass media, criminal offenses against journalists.

Стародубов Олександр Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології*

ТАКТИЧНА ОПЕРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗОВОЇ ЗАВЕРШЕНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Важливою особливістю тактичних операцій із застосуванням негласних слідчих (розшукових) дій є потреба в інтеграції отриманих результатів у доказову систему провадження. Матеріали негласних заходів самі по собі не забезпечують автоматичної доказової завершеності [4, с. 28-34]. Їх необхідно правильно процесуально оформити, забезпечити збереження первинних носіїв і безперервність ланцюга володіння, провести за потреби експертні дослідження, наприклад фоноскопічні, портретні, комп'ютерно-технічні, лінгвістичні, а також забезпечити зіставлення з іншими доказами. У криміналістичній тактиці це означає, що тактична операція має включати елементи подальшого закріплення результатів, наприклад проведення обшуку одразу після зафіксованої розмови про місце зберігання речей, тимчасовий доступ до документів, коли зафіксовано факт їх використання, допит свідків на підставі встановленого кола контактів, пред'явлення для впізнання у випадках, коли спостереження зафіксувало контакт між співучасниками.

Питання допустимості та оцінки матеріалів негласних слідчих (розшукових) дій вимагає особливо ретельного ставлення до формальних процедур і змістовної якості доказів. Допустимість залежить не лише від наявності належного дозволу та дотримання строків, але й від того, чи не було виходу за межі наданого дозволу, чи не проводилися дії щодо осіб, які не були охоплені процесуальним рішенням, чи забезпечено належне зберігання матеріалів [2, с. 30-39]. Достовірність та належність залежать від того, чи можна ідентифікувати учасників

розмови або події, чи зрозумілий контекст, чи не містить запис монтажу, чи відображає він реальні обставини. Саме тому тактична операція повинна передбачати заходи з мінімізації ризиків помилкової ідентифікації, наприклад через комбінування аудіо та відеофіксації, використання контрольних зразків голосу, встановлення часових відповідностей з іншими джерелами, отримання підтверджувальних показань.

Особливість тактичних операцій полягає і в тому, що вони здійснюються в умовах протидії розслідуванню. Така протидія може бути активною, коли підозрювані здійснюють тиск на свідків, знищують докази, підкупають посадових осіб, або пасивною, коли вони створюють інформаційну невизначеність, маскують наміри, використовують правові механізми затягування, відмовляються від пояснень. У відповідь на це тактична операція повинна включати елементи нейтралізації протидії, зокрема забезпечення безпеки свідків, своєчасне вилучення ключових носіїв інформації, контроль за переміщенням осіб, які можуть знищити докази, а також інформаційну дисципліну серед учасників. Додатково важливо враховувати психологічні аспекти поведінки злочинців, зокрема їх схильність до підозрілості, тестування ситуації, використання непрямих сигналів для оцінки ризиків, що вимагає від правоохоронців розуміння закономірностей контролю спостереження та поведінкових маркерів.

Професійна взаємодія між слідчим, прокурором та оперативними підрозділами у межах тактичної операції має не формальний, а системний характер. Слідчий забезпечує формування слідчих версій, визначення доказових потреб, процесуальне оформлення рішень і подальше використання результатів у доказуванні [3, с. 290-294]. Прокурор здійснює процесуальне керівництво, оцінює законність і достатність підстав, забезпечує погодження рішень та підтримує обвинувачення. Оперативні підрозділи забезпечують технічну та організаційну реалізацію негласних дій, здійснюють спостереження, залучають необхідні засоби та ресурси. Узгодженість виявляється у спільному плануванні, оперативному обміні інформацією, узгодженні моментів переходу до гласних дій, а також у координації під час невідкладних ситуацій.

Особливим елементом тактичних операцій із застосуванням негласних заходів виступає потреба у доказовій економії та концентрації. У складних провадженнях існує спокуса зібрати максимально великий масив інформації, але надмірність матеріалів може ускладнити аналітичну роботу, створити труднощі у процесуальному оформленні та подальшому дослідженні в суді. Тому тактична операція має бути зорієнтована на пріоритетні обставини доказування, на збирання ключових даних, які підтверджують склад кримінального правопорушення, рольові функції співучасників, причинно-наслідкові зв'язки та розмір шкоди. Це не означає звуження розслідування, але передбачає розумне співвідношення між необхідним і надмірним, між інформаційним масивом і його доказовою цінністю.

В умовах цифровізації особливої актуальності набуває питання інтеграції негласних заходів із цифровою криміналістикою, адже значна частина комуніка-

ції та підготовчих дій відбувається у цифровому середовищі. Тактичні операції повинні враховувати, що злочинці використовують зашифровані канали, хмарні сховища, анонімні акаунти, віртуальні приватні мережі, а також можуть здійснювати швидке видалення даних або їх віддалене знищення. Тому операція має включати елементи підготовки до вилучення цифрових носіїв, їх негайного захисту від зміни, застосування режимів збереження даних, а також оперативне призначення експертиз. Водночас важливо дотримуватися процесуальних гарантій, щоб результати цифрового аналізу могли бути використані як належні й допустимі докази.

Завершення тактичної операції часто поєднується з реалізацією результатів у вигляді комплексу гласних слідчих (розшукових) дій, які мають закріпити отриману інформацію та не допустити її втрати [5, с. 111-117]. На цьому етапі організаційна дисципліна набуває вирішального значення. Потрібно забезпечити синхронність дій різних груп, розмежування об'єктів обшуку, визначення пріоритетів вилучення, підготовку спеціалістів, зокрема для роботи з цифровими доказами, а також документування всіх обставин проведення цих дій. Тактична операція у своїй завершальній фазі повинна бути спрямована на досягнення процесуальної завершеності, коли зібрані матеріали дозволяють сформулювати обґрунтовану підозру, забезпечити необхідні запобіжні заходи та створити надійну доказову базу для подальшого судового розгляду.

Оцінювання результативності тактичних операцій із застосуванням негласних слідчих (розшукових) дій повинно здійснюватися не лише за критерієм формального досягнення мети, наприклад затримання особи, але й за якістю зібраної доказової інформації, її логічною пов'язаністю, процесуальною чистотою та стійкістю до критики сторони захисту. До критеріїв ефективності також належать своєчасність операції, мінімізація втручання у приватне життя понад необхідне, рівень збереження конспірації, безпека залучених осіб, а також здатність зібраних матеріалів витримувати судове дослідження [1, с. 30-43]. У методичному вимірі узагальнення досвіду таких операцій сприяє розвитку криміналістичної тактики, виробленню типових моделей і алгоритмів для окремих категорій злочинів, удосконаленню взаємодії між органами досудового розслідування та оперативними підрозділами.

Список використаних джерел:

1. Геселев О. В. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2018. № 1. С 30–43.
2. Ковальова О. В. Засоби інформаційного забезпечення під час проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2022. № 1. С. 30–39.
3. Пчеліна О. В. Тактичні операції під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3. С. 290–294.

4. Толпиго Д. М. Інститут негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні: концептуальні засади. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: *Юридичні науки*. 2019. № 2. С. 28–34.

5. Ходанович В. О. Використання науково-технічних засобів в ході проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Вісник Академії адвокатури України*. 2016. Том 13. № 2(36). С. 111–117.

Ключові слова: негласні слідчі (розшукові) дії, тактичні операції, доказова система, допустимість доказів, цифрова криміналістика, інтеграція доказів, протидія розслідуванню, міжвідомча взаємодія, доказова економія, процесуальне оформлення.

Key words: covert investigative (search) actions, tactical operations, evidentiary system, admissibility of evidence, digital forensics, evidence integration, counteraction to investigation, interagency cooperation, evidentiary economy, procedural formalization.

Черниш Юрій Петрович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології*

ДО ПОНЯТТЯ СУТНОСТІ СЛІДЧОЇ СИТУАЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОНТРАБАНДИ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

Початок досудового розслідування у провадженнях про контрабанду культурних цінностей зумовлює зміну пріоритетів діяльності правоохоронних органів: від прихованого збирання інформації та прогнозування розвитку злочинної діяльності – до процесуального встановлення обставин кримінального правопорушення, кола причетних осіб, способів учинення та приховування протиправних дій, а також фіксації та збереження доказової інформації.

Також у практиці правоохоронної діяльності поширеною є ситуація, коли інформація про підготовку та вчинення контрабанди культурних цінностей виявляється не на етапі оперативно-розшукового забезпечення протидії даному прояву злочинної діяльності, а безпосередньо надходить до слідчого та носить такий характер, що дозволяють прийняти вмотивоване рішення про відкриття кримінального провадження. Виявлення фактів контрабанди культурних цінностей у межах досудового розслідування відбувається в умовах різної повноти та якості вихідної інформації, що об'єктивно зумовлює існування типових слідчих ситуацій. Їх визначення та наукове осмислення дозволяє окреслити найбільш імовірні варіанти розвитку розслідування, сформулювати основні тактичні завдання та обрати оптимальні засоби їх вирішення з урахуванням специфіки предмета злочинного посягання й транснаціонального характеру контрабанди культурних цінностей.

Необхідно зазначити, що серед вчених-криміналістів відсутній єдиний підхід до визначення сутності та змісту поняття «слідча ситуація», його місця у системі